

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

Въздействието на компютърната игра върху аритметичните умения на ученици с интелектуална недостатъчност

докторант: **Клейо Мурелату**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

област на висше образование: **1. Педагогически науки**

Професионално направление **1.2. Педагогика**

Докторска програма: **Специална педагогика**

Научен ръководител: *доц. д.п.н. Милен Замфиров,*

Рецензент: *доц. д-р Емилия Евгениева*

1. Актуалност на проблема

Разработеният проблем засяга аспект от темата за дигиталната грамотност и възможностите тя да се постига и от ученици с интелектуална недостатъчност. Вече не подлежи на съмнение мястото и ролята на информационната среда и електронните ресурси в процеса на обучение. Това, което предстои да се разбере и придвижи в необходимата посока, е как и с какво темпо трябва да бъде налагана тази нова образователна среда. В този смисъл работата по проблемите на взаимодействието на традиционното учебно съдържание с интерактивен, дигитален източник, подкрепящ процеса на обучение, е важен проблем за проучване и описание.

2. Кратки биографични данни

Представената автобиография от госпожа Мурелату дава основание да считам, че разработеното дисертационно изследване е резултат от натрупания практически и теоретичен опит на учител.

3. Общо представяне на получените материали

Представените дисертационна разработка и автореферат отговарят на изискванията за етапа на обсъждане на разработката.

Докторантката е предоставила списък с копия на публикациите си по темата на дисертацията.

В папката с документите са включени и заповедите за зачисляване и отчисляване, както и справка за взетите курсове и натрупаните кредити за периода на обучение в докторантската програма по Специална педагогика.

4. Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от увод, три части, заключение, библиография и приложения. Общият обем на дисертацията е 183 страници, фактическият 146, от които на 10 страници с описание на използваните ресурси от интернет за софтуера на дидактичната игра, 10 страници с описана използваната литература. В рамките на изложението са включени 31 таблици, 4 фигури.

Използваната литература съдържа източници на английски и гръцки, както и интернет източници. Прегледът им дава основание да считам, че докторантката е подхождала към проблема в съответствие с неговата мултидисциплинарна специфика.

В структурно отношение частите обхващат основните аспекти на изследването - теоретична постановка на проблема, изследователска програма и анализ на получените данни, приноси, етика и достъпност. Текстовото съотношение между първите три части е балансирано и следва логиката на етапите на изследването.

Уводът поставя концепцията на проблема и структурата на текста на дисертацията. В синтезиран вариант е зададена основаната гледна точка на дисертационната разработка, а именно, след като се установява, че все повече учители приемат използването на медия в дейността си по време на часовете, то трябва да се разработят подходящи дидактични игри за електронна среда. Още повече, че вече не подлежи на съмнение фактът, че електронните игри, които партнират на практика на цялостната електронна среда

на съвременния човек, намаляват затрудненията по математика и оперативната памет. Постановка, зададена по математически точно и ясно.

Първа глава поставя на разглеждане проблемът на интелектуалната недостатъчност и възможностите да бъдат подобрени математическите компетентности на тези учениците. Теоретичните постановки, които са представени и описани са свързани първо с интелектуалната недостатъчност, второ с когнитивните процеси, като докторантката обръща специално внимание на работната памет и метакогнитивните процеси. Прави кратки бележки по проблемите на математическите затруднения и оперативната памет. Третата група от проблеми, които разглежда в теоретичната част са свързани с възможностите за включване на играта в процеса на обучение. Структурно тези проблеми са представени в 20 параграфа. Главата завършва с обобщение, което рядко се постига от докторанти. В него се параметрира задачата на изследването на основание на теоретичната обосновка. Първо, докторантката преповтаря известната теза, че за учениците с умствена изостаналост се налага разработването на специални инструкции от страна на учителя и допълнителни параметри на дигиталния ресурс – игра. Второ, няма съмнение, че учениците с умствена изостаналост ще изпитат повече затруднения при работа с дигитални игри, но това при всички случаи ще подобри тяхното когнитивно развитие, в условията на многообразна и гъвкава среда.

Втора глава представя изследователската програма. В нея са описани методите на изследване, целта и хипотезата, както и процедурата на изследване и обработката на събраните данни.

Поставената цел отговаря на направеното обобщение в края на първа глава, че за учениците с умствена изостаналост трябва да бъдат разработени специализирани игри, които да отговарят на техните възможности и да са насочени към подобряване на оперативната памет и разбиране на математическата абстракция. В изпълнение на поставената цел докторантката разработва специална игра, в която базира социален сюжет мотивиран като четири сили и специализирани математически операции, които имат пряко отношение към моделите на ежедневно математическо мислене.

Допусканията, които прави са по отношение на възможностите дидактичната игра да подобри капацитета на оперативна памет и математически умения. Проверката на изследователските хипотези прави чрез експертна оценка от учители, събрана чрез въпросник. Процедурата по провеждане на изследването е описана коректно.

С въпросника се верифицират нагласите и възможностите на учителите да използват в конкретната си практика специално разработена дидактична игра. Играта е приложена към пакета с въпросника и позволява учителят да се запознае с нея самостоятелно, да прецени доколко и как би могла да бъде използвана в неговата лична практика и едва тогава да отговори на въпросите. В този начин на организиране на изследването се постига първи страничен ефект - доставяне на специализират, авторски ресурс до практиката на повече от 220 учителя. Представява интерес как след година, независимо от приключване на обучението в докторантската програма, наличието на този дидактичен електронен ресурс функционира в практиката на учителите, на които е изпратен. Това може да се провери като се изпрати нов въпросник до същите учители. Въпросите могат да бъдат обозрими: дали използват или не ресурса. Ако го използват какви практически постижения наблюдават у учениците с умствена изостаналост, обособени в три до пет въпроса, като единият задължително трябва да е свободен. Ако не го използват, то по каква причина – не е адекватен на учебното съдържание, не е обслужен с критерии, не е достъпен за учениците. Този отложен във времето въпросник може да верифицира направените изводи от настоящото дисертационно изследване и да се провери в каква степен учителите са включили дигиталния ресурс в собствената си практика и какви резултати са постигнали. По този начин ще може да се проследи доколко и как регистрираната нагласа и оценка на дидактичната игра се развива в активна практика. Това повторно измерване би било интересно, тъй като активността на респондентите в първия, дисертационен етап на участие е малко по-голямо от 50% (изпратени 220 въпросника и дидактичен ресурс, върнати 123). Този процент не е никак малък, като се вземе под внимание огромния информационен обем, който пристига в пощите като спам. Не е малък и спрямо докладваната в международното изследване ТАЛИС (2009,2013) неудовлетвореност от страна на учителите по отношение на работата си с ученици със СОП и степента на използване на ИКТ в практиката си. Такъв подход към собственото изследване и собствения авторски продукт – дигиталната игра, е иновативен сам по себе си и може да бъде определен като втори страничен резултат от дисертационната разработка.

Трета глава е посветена на анализа на събраните данни. Данните са представени коректно и следват логиката на изследването. Анализирани са по количествени показатели, на които е направен статистически и качествен анализ.

Демографията на респондентите е стандартна по отношение по пол и възраст за съвременната образователна система. В образователния профил на учителите прави впечатление нарастването на процента на докторски програми, в които те са придобили. По-малък е интересът към краткосрочните специализации, които не им носят допълнителни бонуси в кариерното, професионалното развитие или назначаването на работа в Гърция.

По отношение на професионалния опит, респондентите в преобладаващата си част са с професионален опит в сферата на приобщаването от самото начало на процеса, преди десетина години. Това дава основание да се приеме, че оценката на авторската дидактична игра чрез отговорите на въпросите е била отнесена към реалните проблеми на обучението на учениците с умствена изостаналост.

Статистическата обработка на данните, показва, че фактори като възраст и пол нямат влияние върху оценката за влиянието на дигиталната игра върху вниманието и работната памет. Докато професионалният стаж е фактор, който може да окаже влияние върху начина на интегриране на играта в непосредствената практика. Тенденцията не е устойчива, тъй като полът оказва влияние върху оценката на концепцията на играта за и влиянието ѝ върху уменията, формирани у учениците с умствена изостаналост. Този и други факти представят общността на педагогическите специалисти като многообразна. В този смисъл изследването доказва, че въвеждането на иновации в тази среда не може да стане по модела на централизирано администриране, а трябва да следва логиката на всеки един специфичен образователен профил. Факт, който прави процесът на осъвременяване на учебните методи бавен, защото трябва да е индивидуално мотивиран, ако не спрямо всеки от учителите, то поне спрямо всяка от училищата.

Представените резултати от разбирането за процеса на обучение на ученици с умствена изостаналост, оценката на възможностите на авторската дидактичната игра и вярванията на учителите за влиянието ѝ върху ефективността от работата с тях очертават картината на нагласата, която е анализирана от докторантката. Тази картина, от една страна, преповтаря оценката на нагласите на учителите, в други изследвания, а от друга я поставя в новия контекст на необходимостта от индивидуализиран подход към педагогическите специалисти, ако искаме да се движи образователната система към качествено осъвременяване. Резултатът е логичен, доколкото образователната философия вече се обръща към индивидуалните способности на всеки ученик, с каквито се налага да се подхожда и към учителите на тези ученици.

5. Препоръките към докторантката са с цел подобряване на качествата на разработката.

5.1. Описанието на играта може да бъде допълнено и с възможностите ѝ за използване в определени учебни ситуации. Те могат да се посочат или като подбрани моменти от учебното съдържание или като описана система от компетентности, които учениците ще формират по-лесно и по-устойчиво, чрез използване на играта.

5.2. При формулирането на хипотезата се допуска подобряване на способностите за учене. Докато въпросникът, с който се събират данните, е насочен към нагласата на учителите да използват играта в практиката си. Бих препоръчала разширяване на анализа в посока на учителя и факторите, които влияят на неговата мотивация за използване на играта в практиката, респективно на други дигитални ресурси в практиката. Има достатъчно данни, които са събрани.

5.3. В литературния обзор, в частта, представяща съвременните теории за възможностите на компютърните игри, може да се допълни информация за новото поколение деца, чието възприятие е различно.

6. Представените в комплекта документи публикации са по темата на дисертацията и отговарят на изискванията

7. Формулираните научни приноси отговарят на дисертационното изследване.

8. Автореферат

Съдържанието на автореферата отговаря на необходимите изисквания като предлага обективна картина на целия процес на изследването и адекватно отразява най-значимите моменти от дисертационния труд.

В заключение

Представеното в дисертационния труд изследване е на необходимото научно равнище, без претенциите да бъде изключително постижение.

Смятам, че дисертационният труд отговаря на всички изисквания за подобен род научни разработки. На тези основания и предвид общото положително впечатление от

компетенциите на докторанта с професионална убеденост предлагам на уважаемите членове на Специализираното научно жури да дадат своя положителен вот за придобиване на образователната и научна степен "доктор" на **Клео Мурелату**.

3.03.2019

Рецензент: _____

Доц. д-р Емилия Евгениева